

Piotr Kozłowski

Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna

im. ks. B. Markiewicza w Jarosławiu

piotr.kozlowski@pwste.edu.pl <https://orcid.org/0000-0002-9248-0560>

Przestępczość transgraniczna w latach 2015–2017 zagroženiem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w świetle danych statystycznych Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyśle

---

Wstęp

Bogata Europa z rozwijającym się wspólnotowym rynkiem gospodarczym oraz ze starzejącą się populacją jej mieszkańców, aby sprostać światowej konkurencji potrzebuje stałego dopływu nowych pracowników, którzy zasilą europejski rynek pracy. Jest to czynnik wpływający na to, iż państwa Unii Europejskiej muszą się otworzyć na napływ imigrantów. Europa tworząc rozbudowany system zabezpieczenia socjalnego, zasilana wysokimi podatkami pochodzącymi między innymi z ceł oraz podatków pośrednich, stała się atrakcyjnym miejscem do życia dla imigrantów, a tym samym także do działania dla różnego rodzaju międzynarodowych grup przestępczych.

Warto w tym miejscu podkreślić, że zmiany polityczne, jakie dokonały się w drugiej połowie XX wieku w Europie, powstanie nowych państw, oraz zniesienie granic wewnątrz Europy, ale także wzrost zamożności obywateli poszczególnych państw Unii Europejskiej przyczynił się do tego, że „stary kontynent” stał się niezwykle atrakcyjnym dla imigrantów, powodując że współczesna przestępczość transgraniczna zyskała nowe oblicze.

Z rozpoznania oraz obserwacji środowisk przestępczych wynika fakt, że współcześnie działające na terenie poszczególnych państw grupy przestępcze, wykorzystując możliwości, jakie stwarza im Europa bez granic, zaczęły współpracować ze sobą tworząc międzynarodową sieć powiązań. Na podkreślenie zasługuje fakt, że niekontrolowany przepływ osób i towarów oraz informacji, jak również środków

płatniczych wewnątrz państw Unii Europejskiej ułatwiła działalność grupom przestępczym, a w znacznym stopniu utrudniła kontrolę tej działalności służbom odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa państw narodowych. Procederowi przemytu ludzi oraz towarów przez granice sprzyja także dostęp dla przestępców do globalnej sieci Internetu, który stał się platformą do wymiany informacji oraz planowania organizacji i działalności przestępczej.

Istniejący dotychczas podział narodowościowy grup przestępczych oraz ich specjalizacja w ramach tychże narodowości, jaka występowała jeszcze w latach 70.–80. XX w., w chwili obecnej przestał praktycznie istnieć. Grupy przestępcze operujące na obszarze Unii Europejskiej, jak również poza nią zajmują się przemytem tego wszystkiego co przynosi zysk. W zależności od występującej koniunktury oraz zapotrzebowania na danym rynku, przemytnicy operujący na pograniczu korzystając ze starych, jak również nowych szlaków przemytu, zajmują się przemytem ludzi oraz towarów.

Istotnym, z punktu widzenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, było przystąpienie Polski 27 grudnia 2007 roku do Układu z Schengen¹, co zmieniło w sposób radykalny sytuację na polskich granicach. Granica południowa oraz zachodnia Polski „straciła na swym dotychczasowym znaczeniu”, zmieniła się też rola i funkcja granicy wschodniej, która stała się jednocześnie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej². Granica wschodnia Polski dzięki nowemu znaczeniu, jakie zyskała po zmianie jej statusu prawnego stała się miejscem, gdzie przestępczość transgraniczna zaczęła się kumulować. Kolejnym istotnym aspektem mającym znaczenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego kraju po przystąpieniu do Układu z Schengen jest fakt, że Polska stała się krajem tranzytowym dla podróżujących ze wschodu i zachodu Europy. Szczególną rolę w tranzycie osób i towarów przez terytorium Polski odgrywa obszar województwa podkarpackiego graniczący na wschodzie z Ukrainą, a na południu ze Słowacją. Położenie województwa podkarpackiego powoduje, iż na jego obszarze znajdują się dwa główne korytarze tranzytowe prowadzące ze wschodu na zachód oraz z południa na północ, przez które codziennie odbywa się przepływ podróżnych oraz towarów (autostrada A4, droga E-40 oraz droga S19 ze Słowacji do Polski).

¹ Układ z Schengen – porozumienie zawarte 14 czerwca 1985 roku w miejscowości Schengen/Luksemburg/ o zniesieniu na wewnętrznych granicach państwa umawiających się stron kontroli granicznej osób. Układ ten zapewnił swobodę przemieszczania się osób na terenie państw sygnatariuszy umowy dla ich obywateli, jednocześnie wprowadził wspólnotową politykę wizową oraz współpracę w zakresie bezpieczeństwa. Pierwszymi sygnatariuszami umowy były następujące państwa: Republika Federalna Niemiec, Francja, Belgia, Holandia oraz Luksemburg. W kolejnych latach obszar objęty ww. umową ulegał stopniowemu rozszerzeniu. 21 grudnia 2007 do obszaru Schengen przystąpiła wraz z 9 państwami europejskimi Polska. Układ ten po spełnieniu wszystkich kryteriów, jest otwarty dla państw Unii Europejskich. W chwili obecnej obszar Schengen tworzy 26 państw, w tym 22 UE oraz Islandia, Lichtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

² Po przystąpieniu 27 grudnia 2007 roku Polski do Układu z Schengen, zgodnie z postanowieniem ww. układu na granicy z Niemcami, Czechami, Słowacją oraz Litwą została zniesiona kontrola ruchu granicznego, a granica pomiędzy tymi państwami – o łącznej długości 1908 km – stała się granicą wewnętrzną Unii Europejskiej. Granica nazywana umownie „wschodnią” z Rosją, Białorusią oraz Ukrainą o łącznej długości 1163 km, po przystąpieniu Polski do układu z Schengen stała się automatycznie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej o zaostroszonym rygorze jej ochrony.

Celem głównym powyższego artykułu jest przedstawienie zjawiska przestępczości transgranicznej, jakie występowało na pograniczu polsko-ukraińskim w latach 2015–2017, natomiast celem pośrednim jest wskazanie na fakt, jak przestępczość transgraniczna wpływa na stan bezpieczeństwa państwa. Powyższą problematykę przedstawiono poprzez pryzmat danych statystycznych w zakresie ruchu granicznego oraz ujawnionej przestępczości granicznej przez funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu, w przedziale czasowym określonym w tytule artykułu.

Przestępczość transgraniczna – podstawowe pojęcia

Przystępując do omówienia problematyki związanej z przestępczością transgraniczną, należy wyjaśnić podstawowe pojęcia z zakresu omawianej tematyki. Magdalena Perkowska omawiając kwestię przestępczości granicznej popełnianej w Polsce przez cudzoziemców, przytacza definicję przestępczości granicznej sformułowaną przez K. Banasiaka – wykładowcę Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie, który określa powyższe zjawisko jako „... *nielegalne przekroczenie granicy, jak i przestępstwa celne i dewizowe oraz niektóre przestępstwa przeciw dokumentom i działalności instytucji*”³.

Kolejnym pojęciem istotnym dla omawianej kwestii jest międzynarodowa przestępczość zorganizowana. Powyższa definicja została określona w art. 3 w Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej przyjętej przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych z dnia 15 listopada 2000 r. W myśl zapisu ww. artykułu uważa się że „... *przestępstwo ma charakter międzynarodowy(...)* jeśli jest(...) *w nie zaangażowana zorganizowana grupa przestępcza*”⁴. Przestępstwo posiada charakter międzynarodowy wtedy, gdy spełnia następujące warunki:

- 1) *zostało popełnione w więcej niż jednym Państwie;*
- 2) *zostało popełnione w jednym Państwie, lecz istotna część przygotowań do niego, planowania, kierowania lub kontroli nad nim odbywała się w innym Państwie;*
- 3) *zostało popełnione w jednym Państwie, lecz była w nie zaangażowana zorganizowana grupa przestępcza prowadząca działalność przestępczą w więcej niż jednym Państwie;*
- 4) *zostało popełnione w jednym Państwie, lecz powoduje istotne skutki w innym Państwie*⁵.

Natomiast Andrzej Wawrzusiszyn określa, że „...*transgraniczna przestępczość zorganizowana przyjmuje bardzo zróżnicowane formy, różne są jej przejawy i rozmiary w poszczególnych państwach czy regionach. Ta forma przestępczości jest zjawiskiem bardzo dynamicznym, a jednocześnie nienadającym się do scharakteryzowania na wysokim poziomie ogólności. Niezwykle trudno jest w sposób miarodajny*

³ M. Perkowska, *Przestępczość graniczna cudzoziemców*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 22.

⁴ Art. 3 pkt 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej przyjętej przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych z dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. 2005, nr 18, poz. 158).

⁵ Ibidem, art. 3 pkt 2.

*i kompleksowy ocenić skalę jej oddziaływania na bezpieczeństwo państw i systemu międzynarodowego*⁶.

Przedstawiona przez A. Wawrzuściszyzna definicja przestępczości transgranicznej wskazuje na to, iż jest ona jedną z form przestępczości zorganizowanej. Jest zjawiskiem dynamicznym, które w zależności od obszaru oraz metod działania jak również od kategorii przemycających towarów ulega stałym zmianom i modyfikacjom. Przestępczość transgraniczna potrafi się błyskawicznie dostosować do lokalnych potrzeb, a także wypełnić zapotrzebowanie na usługi i towary deficytowe, przynosząc krociowe zyski dla organizatorów procederu.

Istniejący ruch graniczny oraz międzynarodową wymianę towarów próbuje do swoich celów wykorzystać przestępczość transgraniczna. Współczesna przestępczość transgraniczna swoim działaniem obejmuje różne dziedziny i koncentruje się na następujących obszarach:

- handlu ludźmi/przymusową pracą, seks biznes oraz nielegalna transplantacja organów;
- przemyśle narkotyków i substancji psychoaktywnych oraz parafarmaceutyków;
- przemyśle towarów chronionych znakami akcyzy Ministra Finansów RP (papierosy oraz alkohol) oraz prawem autorskim (płyty CD z filmami i muzyką, markowa odzież, kosmetyki);
- przemyśle pojazdów pochodzących z przestępstwa;
- przemyśle dzieł sztuki;
- przemyśle rzadkich gatunków zwierząt i roślin chronionych Konwencją waszyngtońską oraz towarów pochodzenia zwierzęcego;
- proliferacji – przemyśle materiałów, urządzeń oraz technologii służących do produkcji broni masowego rażenia;
- wyłudzeniu podatku VAT.

Każdy z ww. obszarów działalności grup przestępczych powoduje, iż skarbu państwa ponosi straty z powodu braku wpływu do budżetu państwa należnych ceł i podatków. Działalność ta wpływa też negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społeczeństwa zagrożonego przestępczością transgraniczną.

Jedną z dwóch instytucji powołanych w Polsce do ochrony granicy państwa, a także przeciwdziałania przemytowi osób i towarów jest utworzona 16 maja 1991 roku Straż Graniczna (dalej SG)⁷. Zadania formacji w zakresie ochrony granicy

6 A. Wawrzuściszyzn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 126.

7 16 maja 1991 roku zgodnie ze społecznym oczekiwaniem reformy służb mundurowych podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w miejsce rozwiązanych dzień wcześniej Wojsk Ochrony Pogranicza utworzono Straż Graniczną. Jest to formacja typu policyjnego, która swoją nazwą nawiązuje do instytucji istniejącej w okresie istnienia II Rzeczypospolitej. Współczesna Straż Graniczna, której zadaniem jest między innymi ochrona granic państwa oraz zapewnienie kontroli ruchu granicznego na przejściach granicznych jest formacją apolityczną i poddaną cywilnej kontroli. W ciągu 26 lat swego istnienia, struktura organizacyjna formacji wielokrotnie się zmieniała. W chwili obecnej strukturę organizacyjną formacji tworzą: Komenda Główna Straży Granicznej, której podporządkowanych jest 9 oddziałów (Warmińsko-Mazurski, Podlaski, Nadbużański, Bieszczadzki, Karpacki, Śląsko-Małopolski, Nadodrzański, Morski oraz Nadwiślański), a także

państwa zostały określone przez ustawodawcę w artykule 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r o Straży Granicznej. Spośród dziewiętnastu obszarów działania wymienionych w ww. ustawie do najważniejszych zadań SG w zakresie zwalczania przestępczości transgranicznej między innymi należy:

- ochrona granicy państwowej na lądzie i morzu;
- organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego;
- zapobieganie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji;
- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców w zakresie właściwości Straży Granicznej;
- zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej;
- gromadzenie i przetwarzanie informacji z zakresu ochrony granicy państwowej oraz udostępnianie jej organom państwowym, z którymi SG współpracuje w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa;
- zapobieganie wwozowi na terytorium RP substancji szkodliwych, chemicznych, odpadów oraz materiałów i technologii służącej do produkcji broni masowego rażenia (zjawisko proliferacji);
- zapobieganie przerzutowi przez granicę państwa środków odurzających, substancji psychotropowych;
- zapobieganie nielegalnemu przemieszczaniu przez granicę broni, amunicji oraz materiałów wybuchowych⁸.

Tak szeroki katalog zadań stojących przed Strażą Graniczną w zakresie ochrony granicy państwa jak również bezpieczeństwa wewnętrznego wymaga ścisłej współpracy formacji z Policją, Krajową Administracją Skarbową oraz z wojskowymi i cywilnymi służbami specjalnymi (Agencją Wywiadu, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, Służbą Wywiadu Wojskowego oraz Służbą Kontrwywiadu Wojskowego). Nie bez znaczenia dla efektywności podejmowanych działań przez SG jest współpraca międzynarodowa z różnymi podmiotami, tj.: ze służbami granicznymi państw sąsiednich oraz z Europolem i Agencją Frontex⁹. Przystąpienie Polski do Układu z Schengen umożliwiło polskiej Straży Granicznej dostęp do Systemu Informatycznego Schengen (dalej SIS), co znacznie poprawiło skuteczność formacji w zwalczaniu przestępczości transgranicznej.

Wysoki profesjonalizm Straży Granicznej oraz skuteczność podejmowanych przez formację działań w zakresie ochrony granicy państwowej i przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej przyczynił się do tego, że polskie służby graniczne znalazły się w szczególnym zainteresowaniu grup przestępczych operujących na pograniczu. Na podstawie spływających do organów granicznych informacji

3 ośrodki szkolenia usytuowane w Kętrzynie, Koszalinie oraz w Lubaniu. Obecnie w Straży Granicznej pełni służbę oraz jest zatrudnionych 17 907 osób.

⁸ Art. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 o Straży Granicznej, tekst jednolity. (Dz. U. 2016, poz. 1643 z póź. zm.).

⁹ Agencja Frontex – Europejska Agencja Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Unii Europejskiej. Agencja została utworzona 26 października 2004 r., siedziba znajduje się w Warszawie. Członkami agencji są państwa Unii Europejskiej oraz kraje stowarzyszone z Schengen.

ustalono, że świat przestępczy próbuje przeniknąć do szeregów SG oraz zdobyć informację z następujących obszarów:

- organizacji służb granicznych;
- systemu ochrony granicy;
- możliwości dotarcia do funkcjonariuszy służb granicznych poprzez zdobycie informacji o ich trybie życia, zainteresowaniach, hobby oraz preferencjach seksualnych;
- możliwości pozyskania funkcjonariuszy służb granicznych do grup przestępczych.

Te ww. określone cele wskazują na to, że współcześnie grupy przestępcze prowadzą systematyczne rozpoznanie służb granicznych, zmierzające do zebrania niezbędnych informacji, które mogą zostać wykorzystane w przyszłości do planowanej i organizowanej działalności przestępczej. To z kolei potwierdza, iż w chwili obecnej na wschodnim pograniczu Polski trwa „cicha wojna” pomiędzy służbami granicznymi a grupami przestępczymi.

Zjawisko przestępczości transgranicznej, występujące na polsko-ukraińskim pograniczu, można zobrazować na przykładzie wyników osiągniętych w zwalczaniu przestępczości granicznej przez funkcjonariuszy SG podległych komendantowi Straży Granicznej w Przemyślu. Należy jednak w tym miejscu pamiętać, że skala oraz rozmiar przestępczości transgranicznej są trudne do oszacowania. Ujawnione przypadki przez służby graniczne stanowią zaledwie wierzchołek „góry lodowej”. Pełny obraz występującego zagrożenia może odzwierciedlać tylko tzw. „ciemna liczba przestępstw” faktycznie popełnionych przez przestępców granicznych, które jednak nie zostały z różnych przyczyn ujawnione przez służby graniczne, a tym samym nieobjęła ich statystyka kryminalna.

Przestępczość graniczna w świetle danych Straży Granicznej

Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemyślu (dalej BiOSG)¹⁰ wykonuje zadania w zakresie ochrony granicy państwa na terenie woj. podkarpackiego. Jest on obecnie jednym z dziewięciu funkcjonujących w strukturze SG oddziałów. Podległe Bieszczadzkiemu Oddziałowi SG placówki realizują zadania w zakresie ochrony granicy jak również w zakresie kontroli ruchu granicznego. Na terenie służbowej odpowiedzialności BiOSG odprawa graniczna osób i środków transportu odbywa się na:

- czterech przejściach drogowych (Budomierz, Korczowa, Medyka oraz Krościenko);
- dwóch przejściach kolejowych (Werchrata, Medyka);

---

¹⁰ Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemyślu im. Jana Tomusza Gorzechowskiego został utworzony w dniu 16 maja 1991 roku w miejsce rozwiązanej Bieszczadzkiej Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza w Przemyślu. W trakcie ponad 26 lat swego istnienia wielokrotnie zmieniał on swoją strukturę organizacyjną jak również zasięg terytorialny. W chwili obecnej zasięg terytorialny przemyskiego oddziału SG obejmuje obszar województwa podkarpackiego. Funkcjonariusze BiOSG w Przemyślu ochraniają podległy odcinek granicy z Ukrainą o długości 238,9 km, która jest zarazem granicą zewnętrzną Unii Europejskiej oraz odcinek granicy ze Słowacją o długości 36,2 km, która stanowi wewnętrzną granicę Unii Europejskiej.

- całodobowym przejściu pieszym Medyka;
- lotniczym w Rzeszowie – Jasionce.

Granicę polsko-ukraińską ochraniają funkcjonariusze SG pełniący służbę w 11 Placówkach SG w: Horyńcu Zdroju, Lubaczowie, Korczowej, Medyce, Hermanowicach, Huwnikach, Wojtkowej, Krościenku, Czarnej Górnej, Stuposianach oraz w Ustrzykach Górnych. Odcinek granicy państwowej polsko-słowackiej podległy BIOSG w Przemyślu ochrania placówka w Wetlinie. Ponadto w strukturze organizacyjnej przemyskiego oddziału znajduje się Placówka SG w Sanoku oraz Rzeszowie-Jasionce, których funkcjonariusze wykonują zadania wewnątrz terytorium RP, a także Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Przemyślu. Należy podkreślić, że każda z ww. jednostek organizacyjnych podległych komendantowi BiOSG ma istotny wpływ na stan ochrony granicy państwa oraz na stan bezpieczeństwa woj. podkarpackiego.

Z uwagi na swoje położenie geograficzne, natężenie ruchu granicznego na przejściach podległych BiOSG w Przemyślu jest bardzo duże. Rosnący z roku na rok ruch graniczny pomiędzy Polską a Ukrainą zależy od wielu czynników, między innymi od polityki wizowej oraz sytuacji polityczno-ekonomicznej panującej na terenie Ukrainy. Skalę, natężenie ruchu granicznego osób oraz środków transportu przemieszczającego się przez teren woj. podkarpackiego prezentują dane zamieszczone w tabelach.

Tabela 1. Struktura ruchu granicznego osób na przejściach granicznych podległych Bieszczadzkiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Przemyślu w latach 2015–2017

Rok	2015	2016	2017	Razem
Polacy	1 639 880	2 181 270	1 763 520	5 584 670
Cudzoziemcy	9 852 813	10 469 837	11 390 158	31 712 808
Ogółem	11 492 693	12 651 107	13 153 678	37 297 478

Źródło: Dane Wydział Graniczny BiOSG w Przemyślu.

Z danych przedstawionych wynika, że w latach 2015–2017 na przejściach granicznych podległych BiOSG w Przemyślu odprawiono łącznie ok 38,3 mln osób, w tym ok 31,7 mln cudzoziemców oraz 5,6 mln obywateli RP. Ponadto należy stwierdzić, że na podstawie analizy danych zawartych w ww. tabeli, dotyczących ruchu granicznego, w badanym okresie z roku na rok wzrasta liczba osób odprawionych przez funkcjonariuszy BiOSG. Stały wzrost liczby osób odprawionych generuje również wzrost ujawnionych przez funkcjonariuszy SG w toku wykonywania czynności służbowych różnego rodzaju przestępstw.

Tabela 2. Ilość środków transportu odprawionych na przejściach granicznych podległych Bieszczadzkiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Przemysłu w latach 2015–2017

Środki transportu	2015 r.	2016 r.	2017 r.	Ogółem
autokary	30 290	50 798	67 215	148 303
samochody osobowe	3 188 422	3 269 331	3 170 724	9 628 477
samochody ciężarowe	193 131	223 655	277 707	694 493
Razem:	3 411 843	3 543 784	3 515 646	10 471 273
pociągi (osobowe, towarowe)	4 552	4 497	4 857	13 906
samoloty	4 318	2 588	4003	10 729

Źródło: Wydział Graniczny BiOSG w Przemysłu.

Przedstawione dane wskazują, że dominującym środkiem transportu na granicy polsko-ukraińskiej są samochody osobowe, stanowi to ok. 92% wszystkich pojazdów odprawianych przez służby graniczne. Kolejną grupę stanowią samochody ciężarowe. Tylko w latach 2015–2017 odprawiono na przejściach granicznych podległych BiOSG 694 493 tirów, co stanowi ok. 6% ogółu. Systematycznie wzrastająca liczba samochodów ciężarowych odprawianych przez polskie służby graniczne świadczy o rosnącej wymianie gospodarczej pomiędzy UE a krajami byłego ZSRR. Oznacza to między innymi, że w 2017 roku codziennie po drogach województwa podkarpackiego przemieszcza się ponad 760 tirów, co nie pozostaje bez wpływu na stan bezpieczeństwa w komunikacji i transporcie powszechnym. Dodatkowym zagrożeniem dla stanu bezpieczeństwa na polskich drogach jest fakt przewozu materiałów niebezpiecznych pod kątem ADR. Szacuje się, iż jest to ok. 10% wszystkich samochodów ciężarowych przekraczających granicę państwa.

Warto w tym miejscu podkreślić, iż samochody ciężarowe są wykorzystywane przez grupy przestępcze do przemytu na wielką skalę różnego rodzaju towarów.

Analizując doniesienia mediów z ostatniego okresu, można znaleźć szereg informacji na temat ujawnionego przemytu przez służby graniczne, w tym przez Straż Graniczną. Są to informacje o drobnym przemyśle dokonywanym przez przemytników, jak również o przemyśle na masową skalę, który wymaga organizacji oraz zainwestowania dużych nakładów finansowych w przemyśle towar przez grupy przemytnicze. Wykonując zadania w zakresie ochrony granicy państwa, funkcjonariusze BiOSG w Przemysłu we współpracy z funkcjonariuszami służby celno-skarbowej oraz Policji ujawnili przemyt samochodów pochodzących z przestępstwa, papierosów oraz tytoniu, alkoholu, narkotyków i substancji odurzających, leków, a także broni i amunicji. Dla zobrazowania skali oraz wartości przemytu występującego na wschodniej granicy dla potrzeb niniejszego artykułu, wybrano trzy kategorie: pojazdy, papierosy oraz alkohol. Wykonując działania służbowe w latach 2015–2017, funkcjonariusze wykryli, a następnie zlikwidowali na terenie woj. podkarpackiego przemyt następującej ilości towarów pochodzących z przestępstw o łącznej wartości ok 41,8 mln zł.

Tabela 3. Ilość oraz wartość towarów pochodzących z przestępstwa zatrzymanych przez funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu w latach 2015–2017

Lata	Samochody		Ujawniony i zatrzymany przemyt towarów bez znaków akcyzy MF RP w PSG				Ogółem wartość w zł
			Papierosy	Alkohol			
	ilość	Wartość zł	Ilość (paczki)	Wartość zł	Ilość w litrach	Wartość zł	
2015 r.	167	6 976 700	505 434	6 497 920	86 102	271 927	13 746 547
2016 r.	134	7 200 900	553 445	7 351 522	38 632	211 386	14 760 808
2017r.	120	7 026 200	421 031	5 724 327	28 661	463 160	13 213 687
Ogółem	421	21 203 800	1 479 910	19 573 769	153 395	946 473	41 721 042

Źródło: Wydział Graniczny BiOSG w Przemyślu.

Nielegalny przerzut osób oraz towarów przez granicę państwa w dużej mierze oparty jest na fałszerstwie dokumentów. Jest to najczęściej występująca kategoria przestępstw, z którymi się stykają funkcjonariusze SG w trakcie wykonywania czynności służbowych.

Tabela 4. Ilość wykrytych przestępstw przeciwko dokumentom przez funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu w latach 2015–2017

Fałszerstwa	2015 r.	2016 r.	2017 r.	Razem
paszportów	24	19	7	50
stempli kontroli granicznej	733	921	722	2 376
wiz	8	68	8	88
oświadczenia o zamiarze podjęcia pracy	299	261	151	711
innych dokumentów	30	58	80	168

Źródło: Wydział Graniczny BiOSG w Przemyślu.

Dane statystyczne przedstawione w ww. tabeli wskazują na to, że w okresie 2015–2017 na odcinku granicy państwowej podległej BiOSG w Przemyślu ujawniono 3 393 przypadków fałszerstw dokumentów, z czego ponad 70% wszystkich fałszerstw stanowią „próby przerobienia” daty oraz miejsca przekroczenia granicy w stemplach kontroli ruchu granicznego służb granicznych potwierdzających. Z analizy danych wynika również, iż w chwili obecnej dokumenty paszportowe są bardzo rzadko fałszowane przez przestępców [50 przypadków – 1,47% fałszerstw dokumentów], co świadczy o tym, iż są bardzo dobrze zabezpieczone przez producentów przed jakąkolwiek nieuprawnioną ingerencją w strukturę dokumentu.

W chwili obecnej przerzut osób przez granicę odbywa się poza przejściami granicznymi przez tzw. zieloną granicę. Wynika to przede wszystkim z tego, iż przerzut osób przez granicę na przejściach granicznych jest praktycznie niemożliwy.

Dlatego też przestępcy wykorzystują w tym celu szlaki prowadzące przez tereny trudno dostępne dla patroli służb granicznych oraz obszary zalesione. Województwo podkarpackie ze swoimi kompleksami leśnymi jak również z obszarem wysokogórskim w rejonie Bieszczad – bezpośrednio przylegającym do granicy państwa – stwarza wręcz idealne warunki dla działalności grup przestępczych. Dlatego też niemal każdego dnia polskie służby graniczne stykają się z tą formą działalności. W latach 2015–2017 podkarpacki strażnicy graniczni zatrzymali w strefie działania placówek SG i nie dopuścili do nielegalnego przekroczenia granicy państwa 504 osoby.

Tabela 5. Liczba osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu w latach 2015–2017 podczas próby przekroczenia granicy wbrew przepisom prawa

Placówka SG	2015 r.	2016 r.	2017 r.	Razem
	ilość osób	ilość osób	ilość osób	
Horyniec-Zdrój	11	33	18	62
Lubaczów	3	3	7	13
Korczowa	33	14	22	69
Medyka	41	39	10	90
Hermanowice	0	16	1	17
Huwniki	9	0	4	13
Wojtkowa	2	18	4	24
Krościenko	12	9	4	25
Czarna Górna	4	1	1	6
Stuposiany	35	35	15	85
Ustrzyki Górne	32	29	8	69
Wetlina	6	16	-	22
Sanok	6	0	3	9
RAZEM	194	213	97	504

Źródło: Wydział Graniczny BiOSG w Przemyślu.

Analiza danych wskazuje, że do głównych szlaków przerzutu osób przez zieloną granicę należą odcinki granicy państwa podległe Placówkom SG w: Medyce (90 osób), co stanowi 17% ogółu zatrzymanych, Stuposianach (85 osób – 16,8%) oraz w Korczowej (69 osób – 13,7%) i Ustrzykach Górnych (69 osób – 13,7%). Do najmniej aktywnych odcinków granicy państwa pod względem nielegalnych przekroczeń należą odcinki podległe Placówkom SG w Czarnej Górnej oraz w Lubaczowie. Wśród osób zatrzymanych podczas próby przekroczenia granicy państwa wbrew przepisom prawa w 2017 roku dominowali obywatele następujących państw: Bangladeszu – 14 osób, Turcji – 13 osób, Rosji – 12 osób oraz Indii – 10 osób. Osobną kwestię stanowią – co nie zostało ujęte w zestawieniu statystycznym – organizatorzy nielegalnego przerzutu osób przez granicę państwa, którzy w ramach prowadzonych

czynności operacyjnych zostali zatrzymani przez polską Straż Graniczną często we współpracy międzynarodowej z Agencją Frontex, Interpolem oraz Policją.

Omawiając kwestię przestępczości transgranicznej, nie sposób nie wspomnieć o współpracy międzynarodowej realizowanej na zasadach dwustronnych umów w tym zakresie z państwami granicznymi. W 2017 roku w ramach współpracy ze stroną Ukraińską, w ramach wymiany informacji realizowanej poprzez Punkt Konsultacyjny Korczowa–Krakowiec pozyskano ponad 11 tys. różnego typu informacji niezbędnych dla obu służb w zakresie ochrony granicy państwowej. Wymiana informacji była także realizowana poprzez Aparat Pełnomocnika Granicznego. W 2017 roku współpraca międzynarodowa była także realizowana ze stroną Słowacką poprzez Aparat Pełnomocnika Granicznego oraz poprzez Centrum Współpracy Policynijnej i Celnej w Barwinku. Dzięki Centrum (...) strona polska otrzymała ok. 2100 różnego rodzaju informacji. Pozyskane dane z Ukrainy, jak również ze Słowacji w wielu przypadkach przełożyły się na osiągnięte wyniki przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w zwalczaniu przestępczości transgranicznej. Świadczy to o bardzo dobrej współpracy Straży Granicznej z Państwową Służbą Graniczną Ukrainy, jak również ze Słowacką Policją Graniczną.

Przedstawione dane statystyczne w zakresie zwalczania przestępczości granicznej na odcinku granicy polsko-ukraińskiej podległej Bieszczadzkiemu Oddziałowi Straży Granicznej stanowią wymierny wkład w podniesienie stanu bezpieczeństwa państwa. Z danych tych wynika, że dominującym rodzajem przestępczości granicznej są przestępstwa określane mianem przemytniczym, tj. przemyt towarów, alkoholu, papierosów, samochodów kradzionych, a także przerzut przez tzw. zieloną granicę osób. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż oprócz przemytu ww. towarów, w 2017 roku funkcjonariusze Bieszczadzkiego Oddziału zatrzymali i nie dopuścili do pojawienia się na rynku 38 sztuk broni oraz ponad 6 tys. sztuk amunicji, która prawdopodobnie zasilila „nielegalny arsenał” polskich grup przestępczych. Jest to wymierny wkład funkcjonariuszy BiOSG w podniesienie stanu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa.

Zwalczając pospolitą przestępczość graniczną, funkcjonariusze BiOSG przyczynili się również w sposób znaczący do ograniczenia przestępczości transgranicznej. W tym miejscu należy podkreślić, iż na podstawie zaprezentowanych powyżej danych statycznych niezwykle trudno jest określić, jaki był udział procentowy zatrzymanego przemytu, pojazdów pochodzących z przestępstwa lub osób podczas przekroczenia granicy państwa wbrew przepisom prawa przez funkcjonariuszy BiOSG zorganizowany przez międzynarodowe grupy przestępcze.

Omawiając kwestię przestępczości transgranicznej, nie sposób wspomnieć o długofalowych skutkach na stan gospodarki państwa, tj. obniżenie dochodów państwa, spadek produkcji towarów, a także erozję systemu prawnego oraz obniżenie poziomu zaufania społeczeństwa do państwa.

Podsumowanie

Podsumowując, należy stwierdzić, iż przestępczość transgraniczna stanowi istotne zagrożenie dla interesów ekonomicznych, dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz Unii Europejskiej. Przestępczość transgraniczna obejmuje swoim obszarem całe terytorium państwa, w tym i obszar województwa podkarpackiego. Skuteczna walka z tą formą przestępczości zorganizowanej jest możliwa tylko dzięki profesjonalnemu wyszkoleniu funkcjonariuszy SG, wyposażeniu ich w najnowocześniejszy sprzęt oraz dzięki dostępowi do różnych baz informatycznych, w tym do bazy SIS. To z kolei przyczyniło się do wykrycia i likwidacji przestępstw mających swój zasięg ponadnarodowy, obejmujący swym działaniem obszar kilku państw. Współpraca międzynarodowa polskiej Straży Granicznej wpływa znacząco na poprawę stanu bezpieczeństwa państwa. Skuteczność podejmowanych działań w tym zakresie przez SG przyczyniła się do tego, iż formacja stała się ważnym ogniwem europejskich służb granicznych. Międzynarodowe uznanie SG ma także wymierny wpływ. W chwili obecnej funkcjonariusze SG wykonują zadania poza granicami kraju, nabywając nowe kwalifikacje i umiejętności.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że przestępczość transgraniczna dynamicznie się rozwija, ewaluując – przybiera różne formy. To co dziś przynosiło zyski dla grup przestępczych, po ich wykryciu i likwidacji przez służby graniczne przestaje być dochodowe, zmusza to organizatorów przemytu do poszukiwania nowych form działalności przestępczej. Dlatego też, aby skutecznie walczyć z przestępczością transgraniczną, służby graniczne oraz policyjne muszą być „o jeden krok” przed przestępcami.

Abstrakt

Przestępczość transgraniczna w latach 2015–2017 zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w świetle danych statystycznych Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemysłu

Powyższy artykuł omawia kwestię przestępczości transgranicznej. Artykuł składa się z dwóch integralnych części. W pierwszej Autor prezentuje podstawowe pojęcia z zakresu przestępczości transgranicznej oraz rolę i zadania Straży Granicznej w zwalczaniu przestępczości granicznej. W drugiej części, na podstawie danych statystycznych Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w zakresie zwalczania przestępczości granicznej. Autor pokazuje wkład formacji granicznej w podniesienie stanu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Powyższy artykuł stanowi zaczątek do dyskusji nad rolą formacji granicznych w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

Słowa kluczowe: ruch graniczny, tranzyt, wymiana towarowa, przestępczość graniczna, przestępczość transgraniczna, Straż Graniczna, przemyt towarów, zwalczanie przestępczości, służby graniczne, Układ z Schengen

Abstract

Transboundary crime in 2015–2017 as a threat to the state internal security in the light of the Bieszczady Border Guard Department in Przemysl, statistical data

The above article deals with the issue of cross-border crime. The article consists of two integral parts. In the first one, the author presents the basic concepts of cross-border crime as well as the role and tasks of the Border Guard in combating border crime. In the second part, based on the statistical data of the Bieszczady Border Guard Unit in the field of combating border crime, the author shows the contribution of the border formation in improving the state of internal security of the state. The above article is the beginning of a discussion on the role of border formations in combating organized crime.

Keywords: border traffic, transit, goods exchange, border crime, cross-border crime, Border Guard, smuggling of goods, combating crime, border services, Schengen Agreement

References

1. Art. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 o Straży Granicznej, tekst jednolity. (Dz. U. 2016, poz. 1643 z póź. zm.).
2. Art. 3 pkt 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej przyjętej przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych z dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. 2005, nr 18, poz. 158).
3. Perkowska M., *Przestępczość graniczna cudzoziemców*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 22.
4. Wawrzusiszyn A., *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 126.